

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G.

17. OKTOBRĪ

Nr. 42 (144)

ZEM OKTOBRA ZVAIGZNES

Skaista un varena mūsu socialistiskā Dzintene. Pāri visai pasaulei leņķi skan tās vārds, ikviens brīvības mīļotājs tauta aiz mūsu zemes robežām norauģis uz to kā uz savas brīvības smales lektu, labāko dzīves paraugu, celvedi. Mūsu Dzintene ir ziedošās jaunības zeme, kas no Ledus okeāna izplešas līdz saulainajiem dienvidiem, no Tālajiem Austrumiem līdz Dzintara jūras krastiem, kur dzīvo neuzvaramā padomju tauta, augstu pacēlus leņķi uzvaru karogu. Vai mēs atrodamies Maskavā, Kijevā, Minskā vai Rīgā, — visur mēs jūtam karsto atjaunošas un dziļās padomju dzīves elpu, visur mēs lepojāmies ar vārdu — mēs, padomju cilvēki, kas izcīnīja lielo laiku.

Trīsdesmit Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas paslāvēšanas gadi ir padomju tautas nepārtrauktās cīņas gadi par tautas laimi un Dzintenes varenumu, par visas cilvēces laimīgu nākotni. Šinī cīņā auga jauns cilvēds — godīgs, drošs un morālistiski cilēns, kas tie savai nākotnei un ir spējīgs pārvarēt visas grūtības, nekad neapstāties savā ceļā uz priekšu. Visu audzināja neuzvaramā Lenina-Stalīna partija, vadīja un iedvesmoja cīņās, apgaismoja ceļu uz nākotni. Boļševiku partijas vadība padomju zemes cilvēka pilsonu kara laikā sakāva darba tautas tenaidniekus — iekšējo kontrrevolūciju un ārējo imperialistisko ieburcību, radīja un padarīja spēcīgu socialistisku lielo valsti. Lielā Tēvijas kara gados nosargāja ne tikai savas valsts brīvību un neatkarību, bet arī palīdzēja citām Eiropas tautām atbrīvoties no fašistiskās tiranijas asinainajām kērnām. Jau trīsdesmit gadu visa pasaule ir lecinieks tam, ka nav iespējams uzvarēt to tautu, kas soļo uz priekšu zem Oktobra socialistiskās revolūcijas karoga, kuru priekš vērš lielākā uzvarām vada vareni Lenina-Stalīna partija, kas padomju cilvēku iedvesmo cildeniem darbiem un varonībām.

Proletariskās revolūcijas uzvara deva mūsu zemei visdemokrātiskāko un visprogresīvāko pasaulē valsti un sabiedrisko iekārtu. Tas, kas padomju Dzintene uz visiem laikiem izcīnīta vienā cilvēka ekspluatācija no otra cilvēka, tas, kas visas mūsu zemes bagātības atrodas pašas darba tautas rokās, atvērta neaprobežotas iespējas visu tautas saimniecības nozaru un kultūras attīstībai. Pirmo reizi visā cilvēces vēsturē visi kultūras sasniegumi kļuva par visas tautas īpašumu. Padomju vara bija tā, kas deva milzīgas iespējas pacelt līdz šim neredzētā attīstības pakāpē visu iedzīvotāju izglītības un kultūras līmeni, nodrošināja mākslas, zinātnes un literatūras plaukumu. Runājot par socialistiskās zemes kultūru, Lenins teica: «Agrāk viss cilvēces prāts, viss viņas ģenījs radīja tikai tādēļ, lai vieniem dotu visas tehnikas un kultūras labumus, bet otriem atņemtu pašu nepieciešamāko — izglītību un attīstību. Turpretim tagad visi tehnikas brīnumi, visi kultūras iekārojumi kļuva par visas tautas īpašumu, un no šī brīža cilvēces prāts un ģenījs nebūs pārvērsti par uzkuņģinātājiem līdzekļiem un ekspluatācijas līdzekļiem.»

Lūk, tāpēc nevienas kapitalistiskās zemes kultūra ne tuvu nevar līdzināties socialistiskās valsts kultūrai, lūk, kāpēc kapitalistisko zemju kultūra atrodas pagrimuma un marasma stāvoklī.

Socialisma kultūras spēks ir tas, ka tā pieder visai tautai un kalpo visai padomju tautu interesēm, kļūstot par spēcīgāko ieroci cīņā par vēl lielākām uzvarām — komunisma uzvaru mūsu zemē.

Latviešu darba tauta vēl ļābi atceras tos laikus, kad tā nevarēja piedalīties kultūras celtniecības darbā, jo to nobīdīja pie malas ekspluatatori. Bet tagad, padomju varas apstākļos, lielajā kultūras celtniecības darbā var piedalīties ikviens. Ja mētam skatu atpakaļ un novērtējam to darbu, ko latviešu tauta kultūras celtniecībā veica pēc vācu okupantu sagrāves, tad redzam, ka šai

ziņā panākumi ir ļoti lieli. Kā vēl nekad uzplaukusi mūsu teātru dzīve, gūti leņķojami sasniegumi latviešu padomju mākslas un muzikas laukā, vēl nekad tik augstā līmenī nav bijusi latviešu tautas izglītība. Padomju varas gados latviešu padomju literatūra guvusi lielus sasniegumus, par kādiem tā nevarēja sapņot buržuāziskajā Latvijā, kur māksla un literatūra nekalpoja darba tautas interesēm.

Latviešu tauta, ceļot mūsu republikas kultūralo dzīvi, piedalās arī visas mūsu zemes lielajā kultūras celtniecības darbā. Socialistiskās valsts iekārta, sagraujot nacionalismu un šovinismu, visām tautām, kas apdzīvo Padomju Savienību, ļauj strādāt lielās tautu draudzības un brālības apstākļos. Katra nacionālā kultūra padomju tautu padomju sociālistiskās kultūras izteiksmes formu, katra padomju tautu padomju progresīvākās pasaulē — padomju kultūras veidošanē un tālākvirzīšanā. Padomju kultūra balstās uz nemirstīgās marksisma-lenīnisma mācības pamatiem. Tā ir dziļi idejiska, vienmēr izteic visus tautas labākos centienus un intereses, aicina nekad neapstāties pie sasniegtā, audzina padomju ļaudis komunisma garā.

Padomju Dzintenes varonīgos cilvēkus pazīt un apbrīno visa progresīvā cilvēce. Taisnī tā redz cīnītājus par istu demokrātiju un mieru — kā cilvēkus, kas aizstāv taisnību un cīnās par to, atmaskojot un pienāgojot pie kauna staiba visus kara kurinātājus kapitalistiskajās zemes, apvienojot visus pasaules demokrātiskos spēkus. Tādi cilvēki varēja rasties vienīgi socialisma zemē, zem Oktobra spožās zvaigznes, kas apgaismo ceļus visai cilvēcei. Mēs varam būt leņķi, ka visidejiskākā un visprogresīvākā — padomju māksla, zinātne un literatūra, visa padomju kultūra atrodas visas pasaules kultūras avangardā, pulcējot ap sevi visu to labāko un cildenāko. Ja apskatām padomju literatūru, tad līdzīgs tas neatrodam nevienā citā zemē un valstī. Mūsu labāko rakstnieku — Solochova, Fadejeva, Gorbatova, Tichonova, Simonova, Erenburga u. c. vārdi ir tāla pazīstami aiz mūsu zemes robežām. Visu grāmatās kapitalistisko valstu strādniecība un progresīvā inteliģence smeljas spēcīgu cīņai pret reakciju, palīdz atmaskot tās zvērīgo ideoloģiju, pret darba tautu vērstos nolūkus. Padomju tēlojošās mākslas izstādes Eiropas valstu galvaspilsētās parādīja socialistiskās zemes mākslas nesalīdzināmo pārākumu par kapitalistisko valstu mākslu, kurā atrodas puvuma un sabrukuma atvokļi. Tāda kultūra, māksla un literatūra varēja izaugt vienīgi brīvajā socialisma Dzintene, kur dzima jauns, padomju cilvēks, kas darbu uzskatā par varonību savas tautas un Dzintenes vārdā, kas gatavs visus savus spēkus, un ja vajadzīgs, gatavs atdot tai arī savu dzīvību.

Oktobra revolūcijas slavenu svētku priekšvakarā visa padomju tauta ar milzīgu sajūsmu un enerģiju cīnās par jaunās Stalīna pieeģades otrā gada pilna izpildīšanu līdz Oktobra dienām. Katra diena dod jaunus materiālus un kultūras vērtības, ko rada padomju cilvēka smadzenes un rokas. Stājas ierindā jaunas fabrikas un rūpnīcas, grāmatu plaukti pildās ar tūkstošiem un miljoniem jaunu vērtīgu grāmatu, dzimst jauni mākslas darbi, zinātnes laboratorijās rodas jauni zinātnes atklājumi. Tāpēc ikviens padomju cilvēks ar leņķumu var teikt: tas ir varonības laiks, pilns radīšanas trauksmes un lieluma.

Padomju tauta, ko iedvesmo vēsturiskā uzvara Lielajā Tēvijas karā, boļševiku partijas un biedra Stalīna vadībā iet pa tālākās mūsu zemes tautas saimniecības, kultūras uzplaukuma un socialistiskās Dzintenes vareības nostiprināšanas ceļu pret komunisma uzvarai mūsu valstī. To nodrošina padomju tautas morāli politiskā vienība, dziļais mūsu cilvēku patriotisms, mīlestība pret Oktobra radio valsti, apģēģība pārvarēt jebkuras grūtības tālākā dzīves uzplaukuma labad.

Latvijas muzeji Oktobra revolūcijas 30. gadadienai

Mūsu republikas centralajos un apriņķu muzejos noris spraiga gatavošanās Lielās Oktobra revolūcijas 30. gadadienai.

Revolūcijas muzeji gatavo lielu izstādi, kas rādīs Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas sagatavošanu un norisi, pilsonu karu, Padomju Savienības socialistiskās celtniecības galvenos etapus, Lielo Tēvijas karu un cīņu par Stalīna ceturtās pieeģades plāna izpildi. Liels eksponātu skaits būs veltīts Latvijas darbaļaužu cīņai par padomju varu laika posmā no 1917.—1940. gadam. Spilgti būs parādīta padomju varas nodibināšanās Latvijā, tās uzņemšana PSRS tautu saimē. Liela vērtība pieeģietā latviešu tautas cīņai pret vācu fašistu ieburcībām Lielā Tēvijas kara gados. Se būs redzamas interesantas kauju relikvijas, kas saistās ar Padomju Savienības varoņu Oskalna, Samsona u. c. varonībām.

Izstādēs izlietos daudus dokumentus ar lielu zinātnisku un sabiedrisku politisku nozīmi. To starpā daudzi dokumenti būs izstādīti pirmoreiz. Sevišķi interesanti būs materiāli, kas raksturo Latvijas revolucionāro pagrīdi Uimaņa fašistiskās diktatūras laikā.

Centralais Valsts vēsturiskais muzejs 15. oktobrī savās telpās atklās pastāvi-

gu tautas mākslas nodāju, kurā būs pārstāvēti daži dekoratīvās, lietiskās un tēlojošās mākslas veidi, to skaitā keramika, izgrīšanas koka, izšuvumi, kalumi, audēju darbi, nacionālo tērpu paraugi no Vidzemes, Kurzemes, Latgales un Zemgales.

Nodajas ekspozīcija rāda dažādu mākslas amatniecības veidu attīstību Latvijas PSR hronoloģiskos ietvaros no XVII gadu sīta līdz mūsu dienām. Ir pamats domāt, ka jau tuvākajā nākotnē mūsu republikā būs patstāvīgs tautas mākslas muzejs, par kura pirmssākumu varam uzskatīt pašreiz atveramo nodāju.

Arī citi Centralie muzeji rosīgi gatavo visas tautas lielajiem svētkiem. Rakstniecības muzejs organizē izstādi «Padomju literatūras 30 gadi», kur būs plaši parādīta arī Latvijas revolucionārā literatūra, kas iznākusi vēl pirms Padomju varas nodibināšanas Latvijā.

Vēsturiskais Doma muzejs atklāj izstādi «Rīga 1917.—1947. gados», bez tam dod daļēju pastāvīgu ekspozīciju, kas atspoguļo Rīgas pilsētas vēsturi jūd XIV gadsimtā. Lielu darbu veic arī apriņķu muzeji. Tie gatavo izstādes «Padomju socialistiskās valsts 30 gadi»,

kur ar dokumentāliem un ilustratīviem materiāliem stāstīs apriņķu darbaļaudim par mūsu zemes sasniegumiem saimnieciskā un kultūralā celtniecībā.

Cēsu un Jēkabpils muzeji sagatavoja šī izstādei interesantus dokumentus par Latvijas darbaļaužu piedalīšanos Lielajā Oktobra socialistiskajā revolūcijā un pilsonu karā, kā arī par latviešu tautas cīņu pret fašistisko Vaciņu.

Apriņķu muzeji cenšas attīstīt vislielāko aktivitāti socialistiskās celtniecības sasniegumu uzskatāmā popularizēšanā, redzami parādīt padomju saimniecības un kultūras dzīves uzplaukumu.

Tomēr jāatzīmē, ka ne visos apriņķos muzeji atrod pietiekamu atbalstu vietējās vadības organizācijās. Tāds stāvoklis, piemēram, ir Madonas, Cēsu, Jēkabpils un Liepājas apriņķos, kur pašnetiek izlietoti muzejam atvētie līdzekļi. Tas nekavējoties jānovērš. Dažiem vietējo organizāciju vadītājiem nav jāizmirst, ka mūsu padomju muzeji ir jābūt aktīviem dalībniekiem darbaļaužu audzināšanā padomju patriotisma garā, un tāpēc ir nepieciešams tiem sniegt vajadzīgo palīdzību visos to pētnieciski zinātniskos un politiski audzinājošos uzdevumos.

A. Maks

LPSR VALSTS OPERAS UN BALETA TEATRI

vienu organizācija, kas rūpētos par latviešu padomju skandaru sakopšanu, iespējamu un izplatīšanu. Šis visai sāpējais jautājums būtu atrisināms tādejādi, ka Mākslas lietu pārvalde, sadarībā ar Rakstnieku un Komponistu savienībām, jāorganizē centrāls orgāns, kura uzdevums ietilpū individuālā repertuāra jautājumu kārtošana.

Sagaidot Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 30. gadadienu, teātra kolektīvi sniedza Tukuma apriņķa darbaļaudim šefības saistību kārtā operas «M-me Butterfly» izrādī. Šis sarīkojums notika 12. oktobrī Tukuma kultūras namā. Izrādī diriģēja Arn. Lapins, režisors — Edv. Kažociņš, dekorācijas viesizrādī darinājis skatuveģ gleznotājs K. Miezītis.

Teātra kolektīvs savlaicīgi gatavojas arī LPSR vietējo padomju vēlēšanām.

A. Dimis

OBLIGATO DZIESMU SARAKSTS 1948. GADA DZIESMU SVĒTKIEM

I. Apvienotiem korim

1. PSRS Valsts Himna (orķestra pavadījumā). 2. LPSR Valsts Himna (orķestra pavadījumā).

II. Jauktiem korim

1. A. Liepiņš — Latvieši gaviļē Stalīnam (orķestra pavadījumā); M. Rudzītis). Atsevišķs izdevums 1946. g. 2. J. Ozoliņš — Sveiciens Padomju Latvijai (J. Sudrabkalns). Dziesmu krājums pašdarbības korim 1947. g. II. 3. J. Medīns — Dziesma Rīgai (V. Lukss). «10 godalgotās dziesmas jauktiem korim». Izdev. VAPP 1946. g. 4. P. Barisons — Dziesma šodien liela diena (A. Skalbe). Izsnāks krājumā «Dziesma šodien liela diena». 5. V. Muradeli — Mūs veda Stalīna griba (krievu valodā; A. Surkova). Paziņos atsevišķi. 6. J. Vītols — Gaismas pils (Auseklis). Dziesmu diena I. Izdev. Latvijas gramātnica (Auseklis). Dziesmu krājums, 10. burtnica. Izdev. Rīgas Latv. biedr. Muzikas komisija 1914. g. 8. E. Dārzīņš — Mēness starus stīgo (Aspazija). Dziesmu krājums pašdarbības korim I. Izdev. VAPP 1945. g. 9. E. Melngailis — Senatne (J. Rainis). Dziesmu krājums pašdarbības korim I. Izdev. VAPP 1945. g. 10. J. Cimze — Jāņu dziesmas (latv. t. dz.). Paziņos atsevišķi. 11. J. Cimze — Rīga dimd (latv. t. dz.). Paziņos atsevišķi. 12. A. Juriāns — Pūt vējini (latv. t. dz.). Dziesmu krājums pašdarbību korim I. Izdev. VAPP 1945. g. 13. A. Juriāns — Kur tu skriesi, vanadzini (latv. t. dz.). VAPP atsevišķs izdevums 1941. g. 14. E. Melngailis — Rīgas torņa galā zīle (latv. t. dz.). Dziesmu krājums pašdarbības korim I. Izdev. VAPP 1945. g. 15. E. Melngailis — Lokaties, meži galī (latv. t. dz.). Dziesmu krājums pašdarbības korim I. Izdev. VAPP 1945. g. 16. J. Graubiņš — Trīcē kalni, skanē meži (latv. t. dz.). Paziņos atsevišķi. 17. A. Novikova — Le-

jup pa māmuju Volgu (Vņiz po matuške, po Volge — krievu t. dz. krievu valodā). Paziņos atsevišķi. 18. S. Simkus — Zaļā peonija (Bijupelis žaļais — lietuviešu t. dz.). Paziņos atsevišķi. 19. E. Arro — Bārkstis (Vihule — igauņu t. dz.). Paziņos atsevišķi. 20. B. Aleksandrovs — Lai padomju valstij ir slava (A. Silovs). Paziņos atsevišķi.

III. Sieviešu korim

1. J. Ozoliņš — Padomju Latvijai (A. Caks). Muzfonda atsevišķs izdevums, 1947. g. Valsts izdevniecība izdos Oktobra svētkiem atsevišķā izdevumā. 2. J. Medīns — Ziedi, mana līnu druva (J. Grots). Izsnāks krājumā «Dziesma šodien liela diena». 3. J. Zālītis — Kāršē, vērpēju un audēju dziesma (J. Rainis). Dziesmu krājums, 10. burtnica. Izdev. Rīgas Latv. biedr. Muzikas komisija 1914. g. 4. J. Medīns — Rozīte (J. Rainis). Dziesmu krājums pašdarbības korim. Izdev. VAPP 1945. g. 5. E. Melngailis — Man māmiņa piesācija (latg. t. dz.). Paziņos atsevišķi.

IV. Viru korim

1. A. Aleksandrovs — Kantate par Stalīnu (orķestra pavadījumā); S. Aii-

movs). Paziņos atsevišķi. 2. J. Medīns — Zied zeme (V. Lukss). Izsnāks krājumā «Dziesma šodien liela diena». 3. J. Vītols — Atmaksas diena (Pliodons). Paziņos atsevišķi. 4. E. Dārzīņš — Lai vētra krāc (Pliodons). Paziņos atsevišķi. 5. J. Medīns — Tēvu zemei (B. Kasars). Paziņos atsevišķi. 6. E. Vigners — Kalējini bāleļini (R. Bermanis). Paziņos atsevišķi.

V. Bērnu korim

1. J. Ozoliņš — Skaista mūsu zeme dzimta (A. Brodele). Izsnāks pionieru dziesmu krājumā. 2. P. Licite — Auž mēsa zvaigzni karogā (Fr. Rokpelnis). Paziņos atsevišķi. 3. J. Ozoliņš — Zēnu dziesma (V. Lukss). Muzfonda izdevums 1947. g. Valsts izdevniecība izdos pionieru dziesmu krājumā. 4. I. Dunaļevskis — Labi dzīvot Padomju zemē (Ech, chorošo — krievu valodā; V. Smičhova). Paziņos atsevišķi. 5. J. Medīns — Sidrabina upi bridu (latv. t. dz.). Paziņos atsevišķi. 6. J. Graubiņš — Arājini, ecējāji (latv. t. dz.). Paziņos atsevišķi. 7. J. Medīns — Man dziesmuņi nepietrūka (latv. t. dz.).

VALSTS LATGALES DRAMAS TEATRIS

Par godu Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 30. gadadienai Latgales teātris gatavo Borisa Lavrenova lugas «Lūzums» uzvedumu. Lugas režisors inscenētājs teātra mākslinieciskās vadītājs Antons Varslavans.

Uzvedumā piedalās: E. Pipris, D. Svencete, K. Lorencs, A. Austerms, V. Medīns, K. Jansons, E. Aptermanis, Fr. Grundmanis u. c. Skatuves ietērpju gatavo skatuves gleznotājs Ed. Rentovs. Lugas pirmizrādī teātris sniegs Rēzeknes kultūras namā. Rēzekne notiks šīs lugas divas brīvdzēdes.

Septembrī un oktobrī teātris sniegs izrēdes ne vien Rēzeknē, bet arī Baltinavā, Kārsavā, Balvos, Ruģos, Bērņpilī, Bukumūžā, Kautnā un citur. Visur izrēdes gūvušas lielu skatītāju atsaucību.

Pie teātra nodibināta dramatiskā studija, kurā mācās ap 30 audzēkņu. Ģēvēnam kārtām skolu jaunatne. Studiju vada teātra režisore K. Baumanē, studijas pedagogs — V. Medīns, A. Austerms u. c. Jāatzīmē, ka studijas audzēkņi piedalās lugas «Lūzums» mākslās, ar to gudami pirmo praksi teātra mākslā.

J. V. Staļina Rakstu sestais sējums

J. V. Staļina Rakstu sestajā sējumā uzņemti darbi, kas uzrakstīti 1924. gadā.

Sajā periodā mūsu zemī bija jāveic jauni socialistiskās celtniecības uzdevumi. Pirmie gadi cīņā par tautas saimniecības atjaunošanu bija noveduši pie ievērojamiem sasniegumiem. Asi izvirzījās jautājumi par mūsu zemes turpmākās attīstības perspektīvām un raksturu, par socialisma likteņiem, par to, kā un ar kādiem līdzekļiem ceļama socialistiskā sabiedrība, kapitalistiskam ielenkumam pastāvēt.

Kapitalistiskajā pasaulē bija iestājusies relatīva izaugsmes kapitalisma stabilizācija. Revolucionāro kustību vairākās valstīs bija apspiedusi buržuāzija ar socialreformistu partiju palīdzību. 1923. gadā angļu un franču imperialisti mēģināja noorganizēt jaunu karagājumu pret Padomju Savienību. Pateicoties biedra Staļina vadītās bolševiku partijas gudrajai politikai, kareivīgo imperialistu uzbrukumus atsita un viņu intervencijas plānus izjauc.

1924. g. 21. janvārī bolševiku partiju, padomju tautu un visas pasaules darbaļaudis piemeklēja smags zaudējums — mira bolševiku partijas lielais vadonis un dibinātājs, visas pasaules darbaļaudu vadonis Vladimirs Iljičs Leņins. Leņinisma karogu, bolševiku partijas karogu augstu pacēla un nesa tālāk viņa tuvākais cīņu biedrs, bolševiku partijas labākais dēls, Leņina darba cienīgs turpinātājs biedrs Staļins.

Bolševiku partijas un padomju tautas nīknie ienaidnieki, nodevēji trockieši un citi socialisma ienaidnieki, izmantodami Leņina slībumu un pēc tam viņa nāvi, tautas saimniecības atjaunošanas grūtības un sarežģīto starptautisko stāvokli, sāka niknus uzbrukumus bolševiku partijai, tās leņiniskajai politikai un leņiniskajai teorijai. Viņi tiecās novirzīt partiju no Leņina ceļa, sēt tautā pārliecību, ka nav iespējams uzcelt socialismu mūsu zemē. Socialisma ienaidnieki mēģināja sašķelt bolševiku partiju, atrastit kapitalisma spēkus un ar ārējo un iekšējo ienaidnieku palīdzību apturēt mūsu zemes attīstību, griezties atpakaļ uz lenīsto pagātni, uz kapitalismu. Biedrs Staļins uzmanīja ienaidnieku nekrietnos nodomus. Raksturodams trockiešus pret partiju vērstu uzbrukumus politisko būtību, biedrs Staļins parādīja, ka runa bija par partijas dzīvību un nāvi. Idejiski nesagrāvusi trockismu, partija nespētu sekmīgi atrisināt socialisma celšanas uzdevumus. Partijas uzdevums bija — «aprakt trockismu kā idejisko strāvju» (357. lpp.).

Biedrs Staļins saliedēja partiju ar Leņina karogu un noorganizēja trockisma sagrāvi; viņš veda padomju tautu pa Leņina ceļu, pa socialistiskās sabiedrības celšanas ceļu. Biedrs Staļins deva bolševiku partijai skaidru orientāciju visos galvenajos teorijas, iekšējās un ārējās politikas jautājumos, izstrādāja saskaņotu programmu cīņai par socialisma celšanu, kapitalistiskam ielenkumam pastāvēt.

Sestajā sējumā publicētajiem biedra Staļina rakstiem bija ārkārtīgi liela nozīme trockisma un citu antiļenīnisko grupējumu sagrāvē, leņinisma aizstāvēšanā, pamatošanā un tālākajā attīstībā. Tiem bija liela nozīme, apbrūnojojot mūsu partiju ar marksistiski leņiniskās teorijas cīņas ieročiem, mobilizējot padomju laudis lielajam darbam — mūsu zemes pārkārtošanai uz socialistiskiem principiem.

Ne novērtējama ir sestajā sējumā ievietoto biedra Staļina rakstu starptautiskā nozīme. So rakstu parādīšanās ar lielu prieku saņēma mūsu partija, padomju tauta un visi progresīvie revolucionarie spēki ārzemēs. Staļina darbi ledvesa padomju laudu un visas pasaules darbaļaudu sirdis negraujamu ticību saviem spēkiem. Tie bija spilgti apliecinājums tam, ka marksism-leņinisms dzīvo un attīstās, ka Leņina karogs ir drošs rokās, ka tieši Padomju Krievija lauž ceļu uz socialismu, ka tā ir visas pasaules darbaļaudu masu uzticamais atbalsts un gaismas avots cīņā par kapitalistiskās verdzības iznīcināšanu.

Biedra Staļina raksti deva graužoju triecienu starptautiskajam oportunismam, kapitalisma līdzkrēvējiem socialreformistiem, kas sagandēja strādnieku šķiras apziņu ar buržuāziskās ideoloģijas indi, sludinot kapitalisma uzplaukuma laikmeta iestāšanos.

Biedrs Staļins parādīja trīs svarīgākās kapitalisma pretrunas imperialisma laikā — pretrunu starp darbu un kapitālu, pretrunu starp dažādām finansiālām grupām un imperialistiskām lielvalstīm to cīņā par jēlvielu avotiem, par svešām teritorijām, pretrunu starp valdošo «civilizēto» nāciju saulīti un simtiem miljonu koloniālo un atkarīgo tautu. «...Imperialisms noved kapitalisma pretrunas līdz pēdējai iespējai, līdz galējai robežai, aiz kuras sākas revolūcija» (72. lpp.).

Parādīdams, ka imperialismis sapīnīes neatrisināmās pretrunas, no kurām vienīgā izeja var būt jauns socialistiskās sabiedrības radīšana, biedrs Staļins ledvesa visas pasaules darbaļaudim pārliecību par saviem spēkiem, paskaidroja, kādēļ kapitalisma pretrunu turomākā paasināšanās un so-

cialisma uzvara nākotnē ir neatvai-

Vēsturisko notikumu tālākā gaita apstiprināja biedra Staļina paredzējuma ģenialitāti.

I

Ipaša vieta J. V. Staļina Rakstu sestajā sējumā ir rakstiem: «Par Leņinu», «Par leņinisma pamatiem». Sajos rakstos biedrs Staļins devis Vladimira Iljiča Leņina — bolševiku partijas ģenialā vadona nemirstīgo tēlu, apbrīnojami dziļi parādījis leņinisma nozīmi vispasaules mērogā, parādījis tā lielo revolucionāro pārveidotāju spēku.

Otrajā Vissavienības Padomju kongresā biedrs Staļins sakarā ar Leņina nāvi teica:

«Mēs, komunisti, — esam savdabīgi cilvēki. Mēs esam darināti no īpaša materiala. Mēs esam tie, kas sastāda lielā proletarietu strātņu armiju, biedra Leņina armiju. Nav nekas augstāks kā gods — piederēt pie šīs armijas. Nav nekas augstāks kā šīs armijas biedra nosaukums, — partijas, kuras dibinājis un vadījis ir biedrs Leņins...»

25 gadus biedrs Leņins audzēja mūsu partiju un uzaudzināja to par visstiprāko un norūditāko strādnieku partiju pasaulē. ... Mūsu partija stāvēja kā klints, atvairidama neskaitāmos ienaidnieku triecienus un veldama strādnieku šķiru uz priekšu, pretī uzvarai. Nīknās kaujās mūsu partija izkala savas rindas vienotās un saliedētās. Vienotā un saliedētā tā panāca uzvaru pār strādnieku šķiras ienaidniekiem» (46.—47. lpp.).

Biedrs Staļins parādīja, cik liela starptautiskā nozīme ir pasaulē pirmajai darbaļaudu valstij — Padomju Republikai, kas radās V. I. Leņina vadībā Lielajā Oktobra socialistiskajā revolūcijā.

Daudz reizes cilvēces vēsturē darbaļaudis mēģināja nokratīt no saviem pleciem lenīstos apspiedējus, lai pašiem savu likteni, bet ik reizi piedzivoja neveiksmi.

Tikai mūsu zemē apspiestām un nomāktām masām izdevās nokratīt no saviem pleciem muļķīgu un kapitalistu lūdi kundzību un nostādīt tās vietā strādnieku un zemnieku kundzību... So lielo cīņu vadīja biedrs Leņins un viņa partija. Leņins ir liels vispirms tādēļ, ka radījis Padomju Republiku, viņš līdz ar to praksē parādīja visas pasaules apspiestām masām, ka cerība uz atbrīvošanos nav zaudēta, ka muļķnieku un kapitalistu kundzībai nav garš mūžs, ka darba valsti var radīt ar pašu darbaļaudu pūlīniem, ka darba valsts jārada uz zemes, bet ne debesīs. Ar to viņš iedzināja visas pasaules strādnieku un zemnieku sirdis cerību uz atbrīvošanos. Tādēļ arī Leņina vārds kļuvis par darbaļaudu un ekspluatējamu masu milāko vārdu» (47.—48. lpp.).

Partijas vārdā biedrs Staļins deva zvērestu augstu turēt un glabāt tīru partijas biedra augsto nosaukumu, sargāt mūsu partijas vienību kā savu acuraugu, sargāt un stiprināt proletariata diktatūru, visiem spēkiem stiprināt strādnieku un zemnieku savienību, stiprināt un paplašināt Republiku savienību, stiprināt tautu draudzību, Sarkano Armiju, Sarkano floti un visas pasaules darbaļaudu savienību.

Leņina novēlējumi kļuvis par cīņas programmu partijai un visiem mūsu zemes darbaļaudim.

Runā par Leņinu Kremļa kursantu vakarā biedrs Staļins parādīja Leņina — bolševiku partijas un padomju valsts pamatlicēja un vadona neizmirstamo tēlu, parādīja «jauno masu, jauno vadoni, cilvēces «zemāko slāņu» vienikāro un parasto masu vadoni» (65. lpp.). Leņins nav tikai vadītājs, teica biedrs Staļins, bet augstākā tipa vadonis, kalnu ērglis, kas nepazīst bailes cīņā un droši ved partiju uz priekšu pa krievu revolucionārās kustības vēl neizpētītiem ceļiem. Attēlodams Leņinu — vienkāšu un pieticīgu, Leņinu, kas ar neparastu pārliecības spēku mācīja nezaudēt gara možumu neveiksmes gadījumos un nelieģīties ar uzvaru, Leņinu — kas bija principiāls politikā un dziļi ticēja masu radošiem spēkiem, revolūcijas drosmīgo un tālredzīgo ģeniju, — biedrs Staļins aicināja padomju tautu sekot Iljiča novēlējumiem un izpildīt tos. Mūsu tauta nelokāmi seko šiem biedra Staļina norādījumiem, dzīvo, strādā, cīnās un ceļ, kā to mācīja Leņins.

Rakstu sestajā sējumā publicēts biedra Staļina izcilais teoretiskais darbs «Par leņinisma pamatiem», kas ietilpst marksisma-leņinisma klasisko darbu zelta fondā. Šim darbam bija ārkārtīgi liela nozīme trockisma idejiskajā sagrāvē, leņinisma aizstāvēšanā, pamatošanā un tālākajā attīstībā. Tajā meistariski iztirzātas un dziļi teoretiski apgaismotas svarīgākās leņinisma problēmas.

Biedra Staļina darbs «Par leņinisma pamatiem» ir spīdošs radošs marksisma paraugs, milzīgs solis uz priekšu marksistiski leņiniskās teorijas attīstībā. Tas apbrūnoja toreiz un apbrūno

tagad bolševikus visā pasaulē ar nemirstīgām leņinisma idejām.

Biedrs Staļins vispārīgā starptautiskās revolucionārās kustības lielo vēsturisko pieredzi, pirmās socialistiskās valsts celšanas pieredzi, parādīja leņinisma lielo pārveidotāju spēku. Sajā darbā izskaidrota un attīstīta tālāk Leņina teorija par socialistisko revolūciju, teorija par socialisma uzvaru vienā atsevišķā zemē; te izstrādāta tālāk marksistiski leņiniskā teorija par sevišķi svarīgiem jautājumiem: par proletariata diktatūru, par partiju, par partijas nozīmi revolucionārā kustībā, par nacionālo un zemnieku jautājumu, par stratēģiju un taktiku, par revolucionāro metodi un stilu darbā.

Bolševisma ienaidnieki, buržuāzijas agenti strādnieku kustībā — socialoportunisti, menševiki, trockieši un visi pārējie nīcināmie buržuāzijas līdzskrējēji pielika daudz pūļu, lai idejiski atbrūnotu strādnieku šķiru, laupītu tai perspektīvas, sakropļotu marksismu, parādītu leņinismu kā specifiski krievisku teoriju, kas nav saistīta ar marksismu. To mēģina darīt arī tagad pseidosocialisti, kā Blums, Renners un citi viņiem līdzīgie «socialisti», kas kļuvis par angļu un amerikāņu monopolistiskā kapitāla labprātīgiem kalpiem.

Liela teoretiskā nozīme ir biedra Staļina dotajam leņinisma definējumam:

«Leņinisms ir imperialismis un proletarietu revolūcijas laikmeta marksisms. Precīzāk: leņinisms ir proletarietu revolūcijas teorija un taktika vispār, proletariata diktatūras teorija un taktika atsevišķi» (71. lpp.).

Sajā klasiskajā leņinisma definīcijā biedrs Staļins parādīja, ka leņinismam ir kaujinieciskā revolucionārā raksturs, ka nevar atdalīt leņinismu no marksisma, ka leņinisms ir viena vesela un saskaņota mācība, ka leņinismam ir starptautiskā nozīme.

Raksturodams leņinisma vēsturiskās saknes un nozīmi, biedrs Staļins parādīja, ka leņinisms ir internacionāla parādība, kurai dziļās saknes visā starptautiskajā strādnieku kustībā. Leņinisms veidojies nīknās sadursmēs ar starptautisko oportunismu.

«Leņinisms ir izaudzis un izveidojies imperialismis apstākļos, kad kapitalisma pretrunas sasniedza galējo punktu, kad proletarietu revolūcija kļuva par tiesas prakses jautājumu, kad veicis periods — strādnieku šķiras sagatavošana revolūcijai — pienāca gluži klāt jaunajam un pārauga par to — pārauga par — tiešu uzbrukumu kapitalismam» (72. lpp.). Leņins parādīja imperialismis galvenās pretrunas un atbildēja uz svarīgākajiem jautājumiem, kas saistīti ar strādnieku kustību jaunajos starptautiskās attīstības apstākļos.

Krievija bija visu imperialismis pretrunu mezgla punkts. Sajā zemē carisma intereses savijās ar starptautiskā kapitāla interesēm. Cariskā Krievija bija visāda veida apspiešanas centrs — kapitalistiskās, koloniālās un militārās. Kas gribēja sist carismu, tas neatvairāmi vērsās pret imperialismu. Krievijas strādnieku šķiras revolucionārā kustība atbalstīja cīņu pret pasaules reakciju. «... Krievijā celās vislielākā tautas revolūcija, kuru vajdija visrevolucionārākais pasaulē proletariats, kura rīcība bija tik nopietns sabiedrotāis kā Krievijas revolucionārā zemniecība» (76. lpp.). Biedrs Staļins norāda, ka «tikai Krievijā pastāvēja reāls spēks, kas varēja izšķirt imperialismis pretrunas revolucionārā ceļā» (77. lpp.). Šis spēks bija bolševiku partija, kas aktīvi sagatavoja Krievijas strādnieku šķiru proletarietu revolūcijai. Revolucionārās kustības centrs XX g. s. sākumā pārvietojās uz Krieviju. Krievija kļuva par leņinisma dzimteni un centru, bet krievu komunistu vadonis Leņins — par tā radītāju.

Tuvotās imperialistiskie kari un revolucionārās sadursmes. Bolševiku partija vajadzēja atjaunot marksisma revolucionāro metodi, ko bija sagrozījis un vulgarizējis II Internacionāles oportunisti. Imperialisma kalpi strādnieku kustībā visādi centās laupīt satoru visrevolucionārākajai mācībai pasaulē — marksismam, piemēroja to valdošo šķiru savtīgām interesēm.

«Bija jāizveidē viss II Internacionāles darbs, visa tā darba metode, jāizskaidrā filistriskais noskaņojums, šaurširdība, nodevība, socialšovīnisms, socialpacifisms. Bija jāpārbauda viss II Internacionāles arsenāls, jāizvēlēs viss sarūšējis un novecojis, jākalidina jauni ieroču veidi. Bez tāda iepriekšējā darba nebija ko sākt karu pret kapitalismu.» — saka biedrs Staļins (81. lpp.).

Nīknā cīņā pret II Internacionāles oportunistiem dzima un izveidojās leņinisma metode.

Leņinisma metodes prasības ir šādas: jāpārbauda masu revolucionārās cīņas ugunis II Internacionāles teoretiskās dogmas, jālikvidē atstatums, kas šķir teoriju un praksi, jāpārbauda II Internacionāles partiju un to līderu politika, nevis pēc viņu vārdiem spriežot, bet

pēc viņu darbiem; jāpārkārto revolucionāri viss partijas darbs, jāpielieto paškritika proletarietu partiju darbā kā līdzeklis kadru apmācīšanā un audzināšanā. Bolševisms vienmēr piedēvēja lielu nozīmi kritikai un paškritikai kā varenam rikam partijas rokās; socialismam pastāvēt, kritika un paškritika ir mūsu attīstības varens virzītājs spēks. «... Leņina metode, — saka biedrs Staļins, — ir ne tikai Marksa kritiskās un revolucionārās metodes un materialistiskās dialektikas atjaunošana, bet arī tās konkretizācija un tālākā attīstība» (88. lpp.). Biedrs Staļins pasludināja, ka beigusies II Internacionāles era un sākusies leņinisma era.

Biedrs Staļins darbā «Par leņinisma pamatiem» rāda progresīvās revolucionārās teorijas lielo nozīmi un pārveidotāju lomu: «Teorija ir visu valstu strādnieku kustības pieredze, kas apskatīta tās vispārējā veidā. Protams, teorija zaudē savu objektu, ja tā nav saistīta ar revolucionāro praksi, tāpat kā prakse kļūst akla, ja neapgaismo savu ceļu ar revolucionāro teoriju. Bet teorija var pārvērsties par strādnieku šķiras lielāko spēku, ja tā veidojas nesaraudamā sakarībā ar revolucionāro praksi, jo teorija un tikai teorija var dot kustībai noteiktību, orientāciju spēku un apkārtējo notikumu iekšējās sakarības izpratni, jo teorija un tikai teorija var palīdzēt praksei izprast ne tikai to, uz kurieni un kā virzās šķiras tagadnē, bet arī to, kā un uz kurieni tām jāvirzās tuvākajā nākotnē» (88. līdz 89. lpp.). Bezprūka teorijas jautājums, praktisku tieksme akkratīties no teorijas «runā pretī leņinisma garam un var nopietni apdraudēt darbu» (88. lpp.). Šis biedra Staļina norādījums bija mūsu partijai sevišķi svarīgs, «ievērojot to starptautiskā proletariata progresīvā cīņā, kurā tam bija jāuzņemas, un ievērojot sarežģīto iekšējo un starptautisko stāvokli, kāds atrodas ap to» (89. lpp.).

II

Lielākais dārgums marksisma-leņinisma mantnīcā ir biedra Staļina izstrādātā Leņina teorija par socialistisko revolūciju, teorija par socialisma uzvaras iespējamību vienā zemē.

Analizēdams tālāka kapitalisma stadijas dzīlākās pretrunas, Leņins definēja to kā monopolistiskā, nīkulojošā, mirstošā kapitalisma stadiju. Imperialisms ir socialistiskās revolūcijas priekšvakars, teica Leņins. Biedrs Staļins norāda, ka Leņina teze par imperialismu kā par proletarietu revolūcijas priekšvakaru radikāli grozījusi agrāko pieeju socialistiskās revolūcijas jautājumiem, tās priekšnoteikumiem un realizēšanas noteikumiem.

Pirmsimperialistiskajā laikmetā marksisti apskatīja proletarietu revolūciju no vienas vai otras zemes ekonomiskā stāvokļa viedokļa, kā attiecīgās zemes iekšējās attīstības rezultātu. Imperialisma laikmetā ar tādu pieeju nepietiek. «Tagad, — saka biedrs Staļins, — proletarietu revolūcija jāapskata vispirms kā pretrunu attīstības rezultāts imperialismis pasaules sistēmā, kā pasaules imperialistiskās frontes pārrāvuma rezultāts vienā vai otrā zemē» (96. lpp.).

Leņins un Staļins norādīja, ka proletarietu revolūcija ir imperialismis pasaules sistēmas visdzīlāko pretrunu attīstība, neatvairāms rezultāts un imperialismis kādes pārrāvuma rezultāts tās vājākajā posmā.

Izējot no Leņina likuma par to, ka kapitalistisko valstu ekonomiskā un politiskā attīstība norit nevienmērīgi un ielēnveidīgi imperialismis laikmetā, biedrs Staļins attīsta tālāk mācību par socialisma uzvaras iespējamību vienā zemē.

«Agrāk domāja, — norāda biedrs Staļins, — ka revolūcijas uzvara vienā zemē nav iespējama, jo, lai uzvarētu buržuāziju, jārikojas kopīgi visu progresīvo valstu vai vismaz šādu valstu vairākuma proletarietiem. Tagad šāds viedoklis neatbilst īstenībai. Tagad jāzīet no viedokļa, ka tāda uzvara iespējama, jo dažādu kapitalistisko valstu attīstības nevienmērīgais un ielēnveidīgais raksturs imperialismis apstākļos, katastrofisko pretrunu attīstība imperialismis iekšienē, novedot pie neatvairāmiem kariem, revolucionārās kustības pieaugšana visā pasaulē, — viss tas noved ne tikai pie proletariata uzvaras iespējamības atsevišķās zemēs, bet pat pie šīs uzvaras nepieciešamības. Revolūcijas vēsture Krievijā ir tā tiešs pierādījums» (106. lpp.).

Bija vajadzīgs Leņina un Staļina revolucionārais ģenījs, lai izdarītu tādu secinātumu, kuram ir kolosāla starptautiskā nozīme un kurš paver perspektīvas darbaļaudu masu revolucionārai kustībai.

Mūsu partijai un tautai ļoti svarīgi bija tas, ka biedrs Staļins izpētīja jautājumus par socialistiskās celtniecības noteikumiem, par šīs celtniecības iekšējiem un starptautiskiem faktoriem. Biedrs Staļins savos darbos «Par leņinisma pamatiem», «Oktobra revolūcija ir krievu komunistu taktika» parādīja, ka jautājumam par socialisma celtniecību vienā atsevišķā zemē ir di-

vas puses: iekšējā un starptautiskā. Mūsu valstij, norādīja biedrs Staļins, — ir visai, kas nepieciešams, lai pārvarētu iekšējās grūtības un nodrošinātu socialisma uzvaru. «Nodrošinājies sev varu un vezdams sev līdz zemniekus, uzvarējušās valsts proletariats var un tam jāuzceļ socialistiskā sabiedrība. Bet vai tas nozīmē, ka līdz ar to tas saņiegs pilnīgu un galīgu socialisma uzvaru, t. i., vai tas nozīmē, ka tas var tīkai ar šīs vienas zemes spēkiem vien nopietnā galīgi socialismu un pilnīgi garantēt valsti no intervencijas, un tālā no restaurācijas? Nē, nenozīmē. Lai to panāktu, nepieciešama revolūcijas uzvara vismaz vairākās valstīs» (107. lpp.).

Kā zināms, trockieši un visi antiļenīniskie grupējumi, kas apvienojās ap tiem, izdabādami saviem saimniecīkiem — iekšējai un ārējai buržuāzijai, — mēģināja likt leņinisma vietā trockismu, sēja neticību iespējai uzcelt socialistisko sabiedrību mūsu zemē. Biedrs Staļins satricē šo kapitalisma restauratoru verdzisko teoriju, kas lēma mūsu zemei pasīvu palīdzības gaidīšanu no Rietumiem, un parādīja, ka mūsu zeme spēj pārvarēt savu ekonomisko atpalcību un uzcelt socialismu. Biedra Staļina lielais nopelns tas, ka viņa vadībā lielā bolševiku partija sagrāva nīcināmos kapitalantus, tautas ienaidniekus — trockiešus un zinovjevišus, buchariņus un kameņevus. Leņina-Staļina partija praktiski realizēja socialistisko pārveidošanu, padarīja mūsu zemi par progresīvu, neatkarīgu lielvalsti ar visprogresīvāko sabiedrisko un valsts iekārtu, par valsti, kurai pieder vadošā loma kultūrā, mākslā, literatūrā un kura stāv visas progresīvās cilvēces avangardā.

Raksturodams biedra Staļina lielo lomu Leņina socialistiskās revolūcijas teorijas pamatošanā un tālākajā attīstībā, viņa veikto darbu, izkopjot mācību par socialisma uzvaru vienā zemē, biedrs Molotovs rakstīja: «... Biedrs Staļins izstrādāja pilnīgi Leņina mācību par socialisma uzvaras iespēju vienā atsevišķā zemē un līdz ar to par iespēju pilnīgi uzcelt socialistisko sabiedrību PSRS. Turklāt biedrs Staļins parādīja, cik liels solis uz priekšu marksisma attīstībā, piemērojoties mūsdienu kapitalisma periodam, ir Leņina mācība; viņš apbrūnoja mūsu partiju ar skaidru perspektīvu cīņā par komunismu, bez kuras nav un nevar būt uzvaras cīņā par socialistiskās sabiedrības celšanu PSRS. Biedra Staļina vēsturiskais nopelns ir tas, ka viņš vispusīgi pamatoja un attīstīja šīs leņinisma lielās idejas, idejas, kuras apgaismoja kā nedzīstošā bāka visu vēsturisko ceļu, ko nogājis komunisms, tiekdams pēc pilnīgās uzvaras pār kapitalismu.»

Rakstā «Par leņinisma pamatiem» biedrs Staļins pamatoja un attīstīja visus svarīgākos Leņina mācības jautājumus par socialistisko revolūciju: par proletariata diktatūru un tās nostiprināšanu, par strādnieku šķiras savienību ar zemniekiem kā par proletariata diktatūras svarīgāko pamatu, par nacionālo jautājumu, par bolševiku partiju kā padomju valsts vadošo un virzītāju spēku.

Galvenais jautājums leņinismā, norāda biedrs Staļins, ir jautājums par proletariata diktatūru, par to, kā tā jāizcīna un jānotiprina.

«Proletariata diktatūra ir proletarietu revolūcijas ierocis, tās organs, tās svarīgākais atbalsta punkts, kas radīts, lai, vispirms, apspiestu gāzto ekspluatatoru pretestību un nostiprinātu savu saņiegtumus, otrkārt, lai novestu līdz galim proletarietu revolūciju, novestu revolūciju līdz pilnīgai socialisma uzvarai» (108.—109. lpp.).

Nemdams par pamatu Leņina teoriju, biedrs Staļins parādīja proletariata diktatūras uzdevumus «otrā dienā» pēc proletarietu revolūcijas uzvaras. Šie uzdevumi paredz — lauzt revolūcijas gāzto ekspluatatoru šķiru pretestību, noorganizēt valsts aizsardzību no intervencijas, apvienot visus darbaļaudis ar proletariatu cīņā par socialistiskās sabiedrības celšanu.

Proletariata diktatūra, — norādīja biedrs Staļins, — nepieciešama ne tikai tādēļ, lai radītu saimnieciskus un kulturālus priekšnoteikumus socialisma uzvarai un lai aizstāvētu revolūcijas iekārtojumus no ārējiem ienaidniekiem, no imperialismiem, — bet arī tādēļ, lai «dotu proletarietam iespēju, vispirms — izaukt un norūditēs kā spēkam, kas spēj pārvaldīt zemi, otrkārt — pārveidot un pārveidot sīkburžuāziskos slāņus tādā virzienā, kas nodrošinātu socialistiskās ražošanas organizēšanu» (112. lpp.). Sajos vārdos uzsvērtā jauna socialistiskās valsts funkcija, kas zīmīga tikai padomju iekārtai: saimnieciskā organizatoriskā un kulturāla un audzinātāja funkcija.

Lielos pārveidošanas uzdevumos, kas principiāli atšķiras no buržuāziskās valsts uzdevumiem, proletarietu revolūcija nevar veikt, nesalauzot pilnīgi veco valsti. «Proletariata diktatūra, — saka biedrs Staļins, — nav valdības maiņa, bet jauna valsts ar jauniem varas orgāniem centrā un uz vietām, proletariata valsts, kas radusies uz vecās valsts drupām, uz buržuāzijas valsts drupām» (113. lpp.).

Latvijas K(b)P CK XVIII plenums

10. un 11. oktobrī notika Latvijas K(b)P CK kārtējais plenums. Plenums apsprieda jautājumu „Par ideoloģiskā darba stāvokli un pasākumiem tā uzlabošanai republikā”. Referēja Latvijas K(b)P CK sekretars propagandas jautājumos b. Pelše, korreferenti bija partijas Liepājas pilsētas komitejas sekretars b. Dubovičs un Rēzeknes apriņķa komitejas sekretars b. Bisenieks.

Referents b. Pelše atzīmēja, ka pazīstamie VK(b)P CK lēmumi par ideoloģijas jautājumiem, par partijas rindu augšanu un pasākumiem partijas organizatoriskā un politiskā darba pastiprināšanai ar tiem, kas no jauna iestājušies VK(b)P, palīdzēja republikas partijas pirmorganizācijām pacelt ideoloģiskā un partijas audzināšanas darba līmeni. Pilsētu, ražotņu un apriņķu komitejas, kaut arī vēl nepietiekami, tomēr daudz dziļāk un uzmanīgāk sākušas nodarboties ar ideoloģiskā politiskā darbu. Nedaudz uzlabojies komunistu marksistiski - leninistiskās audzināšanas darbs, palielinājusies komunistu interese par partijas vēstures un bolševisma teorijas mācīšanos, par literatūras, mākslas un zinātnes jautājumiem. Biedrs Pelše min virkni skaitļu, kas rāda partijas izglītības tīkla pieaugumu un to komunistu skaita palielināšanos, kas patstāvīgi strādā pie sava idejiski-politiskā līmeņa celšanas. Tikai dažādos pulcinos vien — partijas vēstures, aktuālās politikas, J. V. Staļina biografijas studēšanas un partijas skolās — nodarbojas pāri par 16 tūkstoš partijas biedru un kandidātu. Ap 2 tūkstoš cilvēku no partijas aktīva mācās dažādos semināros un marksisma-leninisma vakara universitātēs, pāri par 400 cilvēku mācās republikas divgadīgā skolā un 6 mēnešu kursos pie LK(b)P CK. Manāmi uzlabojies lekciju darbs. No vietējās inteligēncas apriņķos radītās lektoru grupas tikai pavisam sīkas kampanjas periodā un ražas novākšanas sagatavošanā vien nolāsījušas 2600 lekcijas par sabiedriski-politiskām un dabas zinātniskām tēmām. Šīs lekcijas noklausījās vairāk nekā 200.000 cilvēku. Ap 80 tūkstoš cilvēku apmeklējuši lekcijas, ko lasījuši Latvijas K(b)P CK lektori.

Partijas organizācijas sākušas mērķtiecīgāk izmantot 25 tūkstoš lielo agitatoru armiju, kas apvienota 1280 agitkolektīvos. Agitācija par socialistisko saistību izpildīšanu, par praktisko uzdevumu izpildīšanu, kļuvusi iedarbīgāka.

Plašinājusies grāmatu izdošana. Tikai šā gada 8 mēnešos vien izlaistas 667 grāmatas, vairāk nekā 3,5 tūkstoš iespiedloksņu apmērā. Tas ir nedaudz mazāk, kā izdots visā pagājušajā gadā. Izdotas Marksa - Engelsa - Lenina instituta Latvijas filiāles sagatavotās V. I. Lenina un J. V. Staļina biografijas latviešu valodā, J. V. Staļina Rakstu trīs sējumi, pirmais sējums no V. I. Lenina darbu izlases diviem sējumiem un virkne citu marksisma-leninisma pamatlīdzību darbu. Tuvākajās dienās iznāks rakstu kopojumi — „Lenins par revolucionāro kustību Latvijā” un „Lenins un Staļins par Lielo Oktobra Socialistisko revolūciju”.

Jāatzīmē, — saka b. Pelše, — iedzīvotāju pieaugošā interese, sevišķi lauku iedzīvotāju, par padomju grāmatu, par ko liecina grāmatu tirdzniecības pieaugums. Dažos republikas apriņķos, kā piem. Jēkabpils, Bauskas un Valmieras, šā gada 8 mēnešos iedzīvotājiem grāmatu pārdots vairāk nekā visā 1946. gadā.

Ievērojamas sekmes, — saka referents, — gāsniegtas literatūras un mākslas laukā. Mūsu rakstnieki, komponisti, teātru kolektīvi, pārvarēdami savā darbā trūkumus, ko atklāja VK(b)P CK lēmumi, savu radošo darbību virza uz to, lai radītu idejiskā un mākslas ziņā pilnvērtīgus darbus. Šā laika tematika, padomju cilvēka augsto morālo īpašību propaganda sāk ieņemt arvien redzamāku vietu mākslas un literatūras darbinieku daiļradē. Tādu darbu parādīšanās kā V. Lāča „Vētra”, A. Sakses „Pret kalnu”, V. Luksa poema „Rīta sāk dzīvot” un vairākas izdekušas lugas, kas iesniegtas Vissavienības konkursam, — liecina par neapšaubāmu latviešu literatūras augšanu pēc VK(b)P CK lēmumiem par ideoloģisko darbu.

Par latviešu padomju mākslas augšanu un sasniegumiem liecina

Staļina premijas piespriešana Jēkriem Dailes teātra izcilākiem māksles meistariem un šā teātra sekmīgā vidošanās Maskavā šā gada vasarā.

VK(b)P CK lēmumu par ideoloģijas jautājumiem realizēšana palīdzēja sekmīgi izvest galvenās politiskās kampanjas — republikas Augstākās Padomes vēlēšanas, parakstīšanos uz jauno valsts aizņēmumu, pavasara sēju, ražas novākšanu, labības sagādes plāna realizēšanu pirms termiņa un rūpniecības plānu izpildi.

Tālāk b. Pelše pasvītro, ka būtu lielāka kļūda, lielas briesmas — kļūt pašapmierinātiem, apstāties pie sasniegtā. Partijas organizācijas priekšā ir uzdevumi, kas izriet no tās valsts attīstības perspektīvas, ko nospraudis biedrs Staļins savā vēsturiskajā runā 1946. gada februārī. Realizēt šo perspektīvu nozīmē realizēt to gigantisko uzdevumu, kas nosprauts 1939. gadā partijas XVIII kongresā par bezšķiru socialistiskās sabiedrības celtniecības pamatīšanu un pakāpenisku pāreju no socialisma uz komunismu, sakarā ar ko, kā norādīja kongress, „izšķirošo nozīmi iegūst darbaļaužu komunistiskās audzināšanas darbs, kapitalisma atlieku pārvarēšana cilvēku — komunisma cēļu avzinā”. Tas ideoloģiskā darba līmenis, kādu mēs sasnieguši, — saka referents, — tālu nav vienā līmenī ar tiem milzīgajiem uzdevumiem, kādi mums jāatrisina.

Biedrs Pelše atzīmē, ka kadru un visu darbaļaužu komunistiskā audzināšana jaunās padomju republikas apstākļos iegūst vēl sevišķu nozīmi. Latvijā, kas vēlāk nostājusies uz socialistiskās attīstības ceļa, vēl daudz atpalicības elementu (sevišķi uz laukiem), vairāk kapitalisma atlieku cilvēku apziņā, vairāk izplatīta zemā audzināšanās satrunējušās kapitalistiskās kultūras priekšā; šeit savu graujošo darbu dara šķiras ienaidnieki un, tai skaitā bijušie socialdemokrāti, meševiki.

Pie mums, — saka b. Pelše, — vēl daudz ievērojamu trūkumu partijas audzināšanas darbā.

Daži partijas organizāciju vadītāji apmierinās ar lielajiem skaitļiem par to, cik komunistu „apverti” mācībās, un kad, piemēram, pārbaudīja, kas slēpjas aiz šiem skaitļiem, tad izrādījās, ka daudzi „apvertie” biedri patiesībā nemācās. Sevišķi tas sakāms par Liepājas pilsētu. Šeit nemācās pat daži pilsētas komitejas aparata darbinieki, kā, piemēram, sekretara vietnieks rūpniecības jautājumos b. Rudometovs, pilsētas komitejas instruktoris b. b. Stāns, Petrova un citi. Šie laudis pat neorientējas partijas politikas kārtējos un starptautiskā stāvokļa jautājumos.

Partijas komitejas līdz šim atstāj novārtā propagandas darbu, neizrāda vajadzīgo bolševistisko stingrību, slikti kontrolē to komunistu mācīšanos, kas teorijas laukā strādā patstāvīgi. Kontroles trūkums un neiejaušanās pazemina partijas audzināšanas darba līmeni un vērtību. Maz tiek apkopota un izplatīta labo propagandistu pozitīvā pieredze, vērojama nevēlīga izturēšanās pret galveno — propagandas saturu. Biedrs Pelše, analizējams kādu fabrikas „Bolševička” politiskolas nodarbošanos, parādīja, cik zems dažreiz mūsu propagandas darba līmenis. Partijas organizācijas nepietiekami kontrolē propagandistu darbu, izvirzot šim svarīgajam darbam dažreiz pilnīgi nesagatavotus cilvēkus.

Daudzas apriņķu komitejas vēl ļoti maz strādā ar agitatoriem. Agitatoru semināri notiek lauku pa laikam, tajos reti uztājas paši partijas organizāciju vadītāji. Un vājas idejiski politiskās sagatavotības rezultātā agitatori bieži vien neprot bolševistiski atmaskot ienaidnieku apmelojumus, apiet aktuālos jautājumus, vāji saista savu agitāciju ar darbaļaužu mobilizāciju partijas kārtējo uzdevumu veikšanai.

Ar daudziem piemēriem referents parāda zemo idejisko līmeni socialistiskā ekonomiskā disciplīnu pasniegšanā augstākās un vidējās mācības iestādēs, sevišķi Valsts universitātē, Lauksaimniecības akadēmijā, Pedagoģiskajā institūtā. Daži mācības spēki šeit pieļauj visurpārāko marksisma-leninisma kroplošanu. Vāji nostādīts politiskais darbs starp studentiem un sevišķi starp vidusskolu audzēkņiem. Partijas un komjaunat-

nes organizācijām, — pasvītro referents, — tāpat arī Izglītības ministrijas iestādēm daudzkārt vairāk jāuzlabo audzināšanas darbs skolu jaunatnē, jāpacel sociāli-ekonomisko disciplīnu, sevišķi vēstures un Konstitūcijas pasniegšanas idejiskais līmenis skolās.

Runādams par radošo organizāciju — Padomju rakstnieku savienības, mākslinieku, komponistu darbu, — referents atzīmē, ka, lai gan VK(b)P CK lēmumi par ideoloģijas jautājumiem uz tiem atstājuši labvēlīgu iespaidu, tie tomēr dod vēl maz labu darbu, atpaliel no dzīves tempiem. Sevišķi slikti stāvoklis teātros ar repertuāra paplašināšanu ar jaunām padomju lugām, tāpat slikti ar masu dziesmām, ar libretiem operām un baletiem.

Biedrs Pelše asi kritizē Mākslas lietu pārvaldes vadību par tās īpatnējo neiejaukšanās politiku kadru sagatavošanā. Valsts konservatorijā, vidējās muzikas un teātru skolās daži pedagogi līdz šim audzina jaunatni ar zemas kvalitātes bezidejiskiem darbiem.

Tāpat neapmierinoši strādā kultūrizglītības iestāžu tīkls: klubi, tautas nami, bibliotēkas vēl nav kļuvuši par patiesiem darbaļaužu politiskās audzināšanas centriem, komunistisko ideju iesakņotājiem. Partijas organizācijas daudzos gadījumos stāv nomalms no kultūrizglītības iestāžu darba. Vāji norit cīņa pret reliģiskajiem aizspriedumiem, tas izvirza neatliekamu uzdevumu — plašāk attīstīt dabaszinātņu propagandu, šim nolūkam plaši piesaistīt vietējo inteligenci.

Buržuaziskā ideoloģija, — saka referents, — neatdod savas pozīcijas bez cīņas, bez spraigas uzbrukuma cīņas un nevar pārvarēt. Neraugoties uz to, atsevišķi komunisti un pat veselas partijas pirmorganizācijas šai jautājumā izrāda satrunējušu liberālistu, izturas iecietīgi. Sevišķi tas sakāms par Lauksaimniecības akadēmiju, kur akadēmijas rektora b. Peives redakcijā izdoti dažu veco speciālistu „darbi”, kuros idealizēta buržuaziskā Latvijas kārtība ar tās budžu vienstējo saimniecībām un tiek paustas padomju varai svešas idejas. Akadēmijas partijas organizācija pagājuši garām šai nepieļaujamai parādībai. Rezultātā šai lietā nācās iekļauties Latvijas K(b)P CK birojam.

Apstādāmie pie starptautiskā stāvokļa jautājumiem, b. Pelše pasvītro, ka mēs atrisinām socialisma celtniecības uzdevumu asas šķiru cīņas apstākļos. Tas prasa, lai mūsu propaganda būtu uzbrūkoša, karojoša, prasa lielas partijas organizācijas cīņas spējas, lielāku mūsu kadru darbu sava idejiski politiskā līmeņa pacelšanā.

Korreferents — partijas Liepājas apriņķa komitejas sekretars b. Dubovičs atzīmēja, ka pilsētas partijas organizācija uzlabojusi politisko darbu ar iedzīvotājiem. Tas izpaužas tajā faktā, ka socialistiskā sacensība, kas iesākta uz leningradešu ierosinājuma par ražošanas plānu izpildīšanu līdz Oktobra revolūcijas 30. gada dienai, — stipri aug plašumā, 10 pilsētas uzņēmumi izpildījuši gada programmas, labi strādā tādās rūpnīcās kā „Sarkanais Metalurģis”, „Tosmare” un citas. Rūpnīcā „Sarkanais Metalurģis” partijas organizācija panākusi sistematisku pārrunu organizēšanu ceļos. Te regulāri pārbauda socialistiskās sacensības rezultātus, labi nostādīta arī uzskatāmā agitācija. Bet daudzos uzņēmumos (Jūras ostā, Dzelzceļu mežglābi) politiskais darbs vēl vāji noorganizēts.

Daudz uzmanības b. Dubovičs veltī darbam ar inteligenci, un it īpaši ar skolotājiem. Pilsētas komiteja plaši noorganizējusi skolotāju marksistiski-leniniskās teorijas mācības, lielais vairums skolotāju studē VK(b)P vēstures īso kursu un J. V. Staļina biografiju.

Pilsētā iekārtots Skolotāju nams. Pilsētas iedzīvotāju kultūras prasības tagad apmierina labāk; darbojas dramatiskais teātris un trīs kino-teātri.

Biedrs Dubovičs atzīmē, ka pilsētas skolās un tehnikumos vēl novēroti buržuaziskās ideoloģijas ievāzāšanas fakti. Tomēr viņš neprata pastāstīt plenumam, kā partijas organizācija, partijas pilsētas komiteja atmascioja tos, kas ievāzāja svešo ideoloģiju, kā Liepājas bolševiki ar savu aktīvo propagandu deva triecienu tādu cilvēku uzbrukumiem.

Runādams par to, kā partijas kadri apgūst marksisma-leninisma teoriju, b. Dubovičs varēja operēt galvenā kārtā ar skaitļiem, kas stāsta par to, kā „iesaistīti” mācībās partijas darbinieki, bet nevarēja skaidri parādīt propagandas būtību, saturu, neparādīja, kā aug cilvēki, celdami savu idejiski teoretisko līmeni.

Atzinis, ka ideoloģiskais darbs vēl neatrodas partijas pilsētas komitejas uzmanības centrā un ka darbā vēl daudz trūkumu, b. Dubovičs apsolīja plenumam, ka Liepājas bolševiki darīs visu iespējamo, lai uzlabotu darbu šajā ļoti svarīgajā iecirknī.

Otrs korreferents, partijas Rēzeknes apriņķa komitejas sekretars b. Bisenieks atzīmēja, ka partijas organizācijā vēl aizvien novērojams kontroles trūkums attiecībā uz komunistiem, kas patstāvīgi strādā pie sava idejiski politiskā līmeņa celšanas. Rezultātā no tiem biedriem, kas reģistrēti kā tādi, kas mācās patstāvīgi (tādu ir 51), daudzi faktiski nemācās.

Nedaudz labāk strādā pulciņi. Apriņķi noorganizēti 112 pulciņi, kuros darbaļaudīs studē J. V. Staļina biografiju, 5 politiskolās jau noticis klausītāju izlaidums. Korreferents atzīmē, ka partijas apriņķa komiteja nepietiekami iedziļinās propagandas darba saturā.

Arī pašam propagandistu darbam ir sezonas raksturs. Apriņķa komitejas propagandas daļas darbiniekus visvairāk izmantojuši par pilnvarotiem saimnieciskās kampanjās.

Mazliet atdzīvojušies apriņķi lekciju darbs. Izveidota 49 lektoru grupa. Daži lektori jau nolāsījuši pa 15—18 lekcijām.

Sogad, — saka b. Bisenieks, — nedaudz uzlabojies politiskais darbs ar iedzīvotājiem. So darbu veic 400 partijas un padomju aktivisti un apmēram 1600 agitatori.

Tālāk korreferents atzīmē, ka partijas apriņķa komiteja vēl slikti vada darbu ar agitatoriem, kuru politiskais līmenis lielāku tiesu ir zems. Trūkst literatūras agitatoriem. Tiem nepieciešami labi speciāli raksti, kurus būtu vēlams regulāri redzēt republikanisko laikrakstu slejās.

Kritizēdams Kultūras un izglītības iestāžu komitejas darbību tautas namu un kultūras namu vadišanā, b. Bisenieks tajā pat laikā prasīja, lai latviešu rakstnieki, dramaturgi un komponisti dotu mākslinieciskai pašdarbībai nepieciešamo repertuāru.

Par b. Pelšes referātu un b. b. Duboviča un Bisenieka korreferātiem izvērās dzīvās debātes. Visi runātāji uzsvēra ideoloģiskā darba lielo nozīmi, norādīja uz pieļautām kļūdām un trūkumiem šajā nozarē un ierosināja savus konkrētos priekšlikumus. Plenuma dalībnieki atzīmēja, ka cīņa pret buržuazisko ideoloģiju prasa no mūsu politiskā darba isti bolševistisku asumu, prasa no mūsu kadriem lielu politisku briedumu un teoretisko sagatavošanos.

Biedrs Filmanovičs (partijas Jēkabpils apriņķa komiteja) atzina, ka partijas apriņķu komitejas pelnīti nokritizētas par nepietiekamu ideoloģiskā darba vadību. Tagad Jēkabpils apriņķī tiešā marksisma-leninisma propagandas darbā iesaistījušies apriņķa komitejas sekretāri un atbildīgie darbinieki. Pārbaudīts propagandistu sastāvs, pastiprināts partijas izglītības tīkls.

Biedrs Filmanovičs izvirza plenumā jautājumu par politisko mācību izvērsi. Uz vietām trūkst tādu grāmatu kā V. I. Lenina raksti divos sējumos, J. V. Staļina „Leninisma jautājumi”, J. V. Staļina īsā biogrāfija un citi marksisma-leninisma pirmavoti.

Biedrs Meija (Latvijas Valsts operas un baleta teātra direktors) kritizē latviešu komponistu darbu, aizrādīdams, ka tie pagaidām dod vēl pārāk maz labu skandarbū ar augstu idejisku saturu. Viņš atzīmē, ka arī daži komponisti klanās buržuaziskās muzikas kultūras priekšā. Daži no tiem, piemēram, b. Zilinskis, aizraujas ar salkano skandarbū radīšanu, kuri pilnīgi pamatoti asi nokritizēti Komunistu savienībā. Tomēr laikraksts „Literatūra un Māksla” nav atbalstījis šo kritiku un tādā kārtā nav palīdzējis jaunajam komponistam pārvarēt savā daiļradē šos lielos trūkumus. Ne vienmēr augstā līmenī stāv skandarbū kritika republikanisko laikrakstu slejās, sevišķi „Sovetskajā Latvijā”.

Komponistu daiļradē, — saka b. Meija, — liela nozīme ir Mākslas

lietu pārvaldes mākslinieciskā padomei. Šī padome pagaidām vāji veic savus pienākumus, tajā ļoti maz tādu cilvēku, kas labi sagatavoti marksistiski-leniniskajā teorijā.

Biedrs Avotiņš (partijas Rīgas pilsētas komitejas sekretars) atzīmē, ka ideoloģiskais darbs republikā bieži vien sirgst ar to, ka stāv pārāk tālu no tiesās dzīves Latvijā. Tas izskaidrojams galvenā kārtā ar to, ka mūsu kadru lielākā daļa neparzina Latvijas vēsturi. Aktuāla problēma ir Latvijas revolucionārās kustības vēstures pētīšana. Ar to intensīvi jānodarbojas Marksa - Engelsa - Lenina instituta filiālei, Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūtam, partijas CK un pilsētas komitejas lektoru grupām.

Propagandistu darbs, — saka b. Avotiņš, — vēl par maz vērsas pret šķiras ienaidniekiem, mēs vāji izskaidrojam latviešu buržuaziskos nacionalistus, bijušos meševikus, latviešu tautas ienaidniekus.

Biedrs Degļavs (Latvijas PSR Valsts plāna komisijas priekšsēdētājs) uzsvēra, ka viens no svarīgākajiem cēloniem, kādēļ atpaliel ideoloģiskais darbs, ir tas, ka mūsu propagandai nav uzbrukuma raksturs. Tas jo bīstamāk tagad, kad kļūst aktīvi kā ārējie, tā iekšējie ienaidnieki. Tieši ar to izskaidrojams tas parādības, kas novērotas Lauksaimniecības akadēmijā. Apmēram tas pats novērojams Valsts universitātē, kur pārāk iecietīgi izturas pret reakcionāro profesoru.

Biedrs Degļavs liek priekšā iesaistīt propagandas darbā visus vadošos kadrus un padarīt šos cilvēkus atbildīgus partijas priekšā par savu darbu. — Pie mums, — saka viņš, — ieviesusies tradīcija, ka, ja cilvēks izjaucis saimniecisko pasākumu, tad viņu par to soda, bet, ja izjaucis semināru vai slikti nolāsījis referātu, — to viņam piedod.

Biedrs Antropovs (laikraksta „Sovetskaja Latvija” atbildīgais redaktors) atgādina VK(b)P CK norādījumu pazīstamajā lēmumā sakarā ar VK(b)P vēstures īsā kursa iznākšanu, proti, ka marksisma-leninisma propagandā galvenajam ierocim jābūt presi. Bet Latvijas K(b)P CK propagandas un atpaliel daļa nepietiekami vada presi. — Ar to, — saka b. Antropovs, — ievērojamā mērā izskaidrojams nepietiekams propagandas rakstu skaits republikaniskajos laikrakstos. Turklāt vairums publicēto rakstu atstāti no Maskavas un dabiski, ka tajos neatspoguļojas republikas konkrētās īpatnības. Propagandas un agitācijas daļa nav palīdzējusi redakcijām apvienot ar laikrakstiem zinātnieku-propagandistu kadrus un mūsu rakstniekus.

Biedrs Antropovs atzīmē, ka Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Vēstures un Ekonomikas institūti darbojas pārāk noslēgti. Pagaidām tie nav izdevuši kaut cik nozīmīgus zinātniskus darbus un to darbinieki nepietiekami strādā periodiskajā presē. Tālāk viņš norāda, ka Rakstnieku savienībā trūkst pietiekamas un veselīgas kritikas. Piemēram, ļoti grūti rakstnieku vidū atrast autoru, kas uzrakstītu kritisku apcerējumu par vienu vai otru darbu. Plašas kritikas trūkums ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas kavē latviešu padomju literatūras idejisko un māksliniecisko augšanu.

Plenumā vēl runāja: b. b. Nikonovs (Latvijas K(b)P CK sekretars), Peive (Lauksaimniecības akadēmijas rektors), Stračūns (Latvijas PSR izglītības ministrs), Averjanovs (partijas Kuldīgas apriņķa komitejas sekretars), Čerkovskis (Latvijas LKJS CK sekretars), Desmitnieks (partijas Rīgas pilsētas Staļina rajona komitejas sekretars), Tolmādzevs (Latvijas K(b)P CK propagandas un agitācijas daļas vadītāja vietnieks), Bauze (Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas katedras vadītājs), Jefremovs (Latvijas K(b)P CK sektora vadītājs), Sadrins (padomju saimniecības „Lielķirpene” direktora vietnieks politiskajā darbā), Bergmanis (Pedagoģiskā institūta direktors), Aboliņš (Kultūrizglītības iestāžu komitejas priekšsēdētājs), Voronins (Baltijas kara apgāba politiskās pārvaldes priekšnieks), Podčasova (Latvijas K(b)P CK lektoru grupas vadītāja), Rokpelnis (Latvijas PSR Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks), Kadeks (Valsts universitātes rektors), Bumbers (Zurnālu Padomju Latvijā)

ALEKSANDRS ŠTRĀLS

Naktī no 6. uz 7. oktobra pēc ilgstošas un grūtas slimības Plaviņās miris gleznotājs Aleksandrs Štrāls. Štrāls pieder pie tās nelielās mākslinieku grupas, kurā ietilpa Kalve, vāciešu nogalinātais Krastiņš, Matvejs, Veilands, Zeltiņš un citi. Šī grupa blakus Rozentālam un Purvitim gadsimta sākumā uzstāja kultūras lauka Rīgas atkaršanu no vāciešiem.

Smagie dzīves apstākļi jaunībā ietekmējuši arī Štrāla mākslu, kurā dažreiz bija dziļas grūtības pazīmes.

Štrāls dzimis 1879. g. Plaviņās kā plostnieka dēls. Arī pats mākslinieks dažu labu vasaru pēcinījis pie Daugavas kā pārcēlājs.

Uzsācis daiļkrāsotāja gaitas Rīgā,

* *

tāji, par kuru jūsmoja Blaumanis. Provincē Štrāls daudz un bieži sarīkojis savas izstādes — Tukumā, Madonā, Jēkabpilī, Plaviņās, Rēzeknē, Daugavpilī. Pēc pirmā pasaules kara gleznotājs piedalījies daudzās izstādēs Rīgā un ārpus tās; 1934. g. Maskavā un Leningradā, nākamajos gados Briselē, Tallinā, Helsinkos, Varšavā, Krakovā, Kopenhāgenā, Parīzē un Londonā. Štrāls darbojies arī kā ilustrators, teātra dekorators Krievu teātri un Interim teātri (kur inscenējis A. Brigaderes «Spridīti»), gan arī kā pedagogs Kubanā un Plaviņās.

Štrāls uzaudzis tani laikā, kad Rīgā no krievu akadēmijas parādījās Rozentāls, Purvits un Valters. Šo triju mākslinieku gleznotāju māksla ietekmēja arī Štrāla glezniecību, kas jau no paša sākuma ir realistiskā un impresionistiskā garā. No savas veselīgā realistiskā traktējuma Štrāls neatkāpās pat tān laikā, kad Rīgā varēja saskatīt sekošanu vāciskajai secesijai. Štrāls nav bijis pārāk ražīgs, viņam par pārmērīgu kūrūmu, par kuru pukojušies gan R. Blaumanis, gan Rozentāls. Tā kādā vēstulē Blaumanis raksta: ka redzējis gan gluži labus Štrāla darbus, bet manāms, ka Štrāls viscaur par maz strādājis. «Pa visu vasaras beigu un rudens laiku nevienas pašas skices! Jā, ko tad līdz Rīgā kleknēt un badoties. Mājā nevarot strādāt — labi! Bet Rīgā viņš arī nevar. Bez darba vārdi «cinītis, centies» paliek tukšas skaņas. Tikai darba gulciņa un nekur citur». Citā vietā Blaumanis raksta: «Es Pēterburgā ar viņu

Štrāls drīz vien pārgāja uz Blūma mākslas skolu. Pirmie viņa darbi parādījušies 1901. g. Rīgā. Vēlāk viņa gleznas rotājušas latviešu mākslas izstādes arī Maskavā, Leningradā un daudzās Vakarēiropas galvaspilsētās. Vairāki Štrāla darbi ir mūsu muzejos. No savas paaudzes māksliniekiem Štrāls ir viens no nedaudziem darba žanra tēlotājiem — realistiem.

Latvijas Padomju mākslinieku savienība sāpīgi jūt smago zaudējumu latviešu mākslai.

Brencēns, Danenhīršs, G. Eliass, Kalns, Kapmane, Kruglovs, Lapins, Likums, Majeviskis, Miesnieks, Rokpelnis, O. Skulme, U. Skulme, Svemps, Ubans, T. Zaļkalns, Zemdega, Zviedris

iepazīnos, bij tāds zēns ar tādām savādām apmīgotām acīm un tādu vecēva atturību. Viņš man ļoti patika. Lai tik pinzelē valā, ja arī nevar tikt uz Pēterburgu». Ārkārtīgi grūtie materiale apstākļi, vārgā veselība bijuši par iemeslu Štrāla mazražīgumam un arī zināmāi grūtīdībai, kas apzīmogo gleznotāja darbus, sevišķi jaunības laikā. Vērojot Štrāla darbus, grūti pateikt, kas viņš vairāk, vai ainavu, vai žanra gleznotājs. Drīzāk būtu jāatzīst, ka mākslinieks nešķiro ainavu no žanra. Viņa tēlotie ļaudis ieauģuši apkārtne, vai nu ārā, vai iekštelpā, vai arī ainavā. Kādā ilustrējumā karavīri ir tikpat neatdalāmi no ainavas kā koku stumbri. «Pavasari», «Meža vedējos», «Malkas cīrsni», «Jaunsaimniekā» ar vienādu uzmanību un sirsniņu gleznotas figūras un ainava.

Kā redzam no minēto gleznu nosaukumiem, Štrāls daudz gleznojis darba žanru. Sini virzienā starp savas paaudzes biedriem viņš ir gandrīz vienīgais.

Tad vēl neaizmirsīsim, ka blakus Rozentālam un Purvitim Štrāls pieder pie tiem latviešu māksliniekiem, kuri kulturalā laukā uzstāja Rīgas atkaršanu no Baltijas vāciešiem.

Jau smagi slimis būdams, Štrāls strādāja pie darba, kuru viņš gatavoja Oktobra revolūcijas XXX gadadiņai.

Gods gleznotājam, kurš atstājis mums sirsniņus darbus un kurš miris, strādājot līdz pēdējai iespējai.

Uga Skulme

FILHARMONIJAS KONCERTS LUBĀNĀ

Nesen Lubānas vidusskolā notika Latvijas PSR filharmonijas mākslinieku koncerts. Tani piedalījās: Salna — daiļlasišana, Tālis Matīss — tenors, Zinaida Pabērza — soprāns, Voldemārs

Stūresteps — vijole un Ada Volfmane-Ose — klavieres. Mākslinieki sniedza plašu un vērtīgu programmu. Publikas sevišķu piekrišanu un aplausus izpelnījās T. Matīsa dziedātās latgaliešu

dziesmas, operu arijas, T. Matīsa un Zinaidas Pabērzas dziedātie dueti. Publikai silti uzņēma arī vijolinieka Voldemāra Stūrestepa, Adas Volfmanes-Oses un Salnas priekšnesumus.

E. P.

NEAIZMIRSTAMA IZSTĀDE

Vēl nesen Rīgas darbaļaudis iepazīs ar Leningradas mākslinieku vērtīgo grafikas izstādi, kas skaisti un pārskatāmi parāda Leningradas, varones-pilsētas dzīvi, nesalauzamo garu un gribu nīknajās cīņās par savu brīvību ilgajās un baismīgajās aplenkuma dienās Lielā Tēviņas kara laikā.

Tagad Leningradas mākslinieki atkal apciemojuši rīdziniekus. Valsts Vakarēiropas mākslas muzejā, klusajā izstāžu telpā atklāta un redzama visai zīmīga un vienreizīga izstāde «Kaujas zīmulis».

Te sakopota lielākā daļa no tā, ko Leningradas mākslinieki — gleznotāji, grafiķi, tēlnieki — devuši plakātā un propagandas zīmējumos Leningradai un arī visai Padomju Savienībai Lielā Tēviņas kara periodā, īpaši Leningradas ielenkuma dienās.

Izstāde «Kaujas zīmulis» spilgti un neatvairāmi parāda un pauž, cik dziļi, ar kādu kvēli, ar kādu aizraušanos, apņēmību un mīlestību Leningradas mākslinieki bija blakus, gāja kopā, uzmodināja kā savus leņingradiešus, tā visus padomju ļaudis cīņā pret negantajiem fašistiskajiem iebrucējiem.

Kad padomju tautai šis briesmu un uzpurēšanās stunda, Leningradas mākslinieki neatīti sāpus, nenolien aiz sava darba gaida kā peles alā, bet virišķīgi, drosmi un apņēmīgi nostājas cīņā ar pirmajās rindās un ar savu māksliniecko kaujas ieroci sauc un ceļ varonus un varones kaujā ierakumos, rūpnicās un fabrikās, pie ēzēm un mašīnām.

Leningradas mākslinieki savos darbos aicina padomju pilsoņus sasprindzināt visu savu izturību, gara spējas, mīlestību pret padomju Dzimteni, aicina saglabāt un atgālināt visu savu naudu un cietmi pret mežonīgajiem iebrucējiem, vācu brunotajām fašistiskajām ordām.

Jau 1941. gada 26. jūnijā parādās ielās un laukumos V. Serova slavenais, visiem pazīstamais plakats «Sītām, sītām un sītām». Tam nemīgti seko citi, kurus darina daudzi jo daudzi mākslinieki.

«Kaujas zīmūļa» izstādē Rīgā mēs redzām 27 plakatus, kuri skatītājam ieģūlas sirdi uz ilgiem ilgiem laikiem.

Blakus minētajam V. Serova plakātam rodām vēl šī paša meistara tādas izcilus darbus kā: «Leningradas blokade pērrautā! Patrieksim vācu iebrucējus!», kur ar lielu spēku izpaužas padomju karavīra varenais kaujas spēks, nesalaužamā stāja, ticība savai lietai un uzvarai, tad: «Sarkanās armijas karavīri, glāb!» Kāds nicinājums, riebums un stingriba jaunās skaidrās sievietes vaibstos, redzot riebigu pretinieku.

Neaizmirstams A. Kazanceva plakats «Par mūsu bērnu asinim un asarām nāvi vācu iebrucējiem», kur melnā fonā skatāms ievainots bērns ar savu traģisko seju. Divas lielās asaras acu pilienos kā divi degošie uguns pilieni iekrīt katrā skatītāja minā un aizdedzina to. Ar līdzīgu iedarbību ir arī A. Kazanceva plakats «Nelielīgos okupantus no ceļa noslaucīsim».

Kā šedevri pieminami vēl V. Kurova plakats «Baltieši», pilns varonības un bezgalīgas aizrautības, tāpat «Lauva un kāķēns», smalki darināts iznīcinošā ironijā un izsmieklā. Tad nāš A. Pachomova un vairāki tēlnieka V. Pinčuka darinājumi.

Izstādes otrā daļā ietilpst Leningradas padomju mākslinieku savienības izdevuma «Kaujas zīmulis» darbības izdevums «Kaujas zīmulis» ir šīs savienības ierosinājums un piepildījums. Tas radies jau cīņu dienās ar baltiešiem, kad parādījās dažas «Kaujas zīmūļa» lapas — nelieli plakāti, mākslinieku grafiķu grupas radīti.

Jau Lielā Tēviņas kara pirmajās dienās vairāki grafiķi apņēmās atjaunot «Kaujas zīmūļa» iznākšanu. LPMS nodrošināja tā parādīšanos, Pavisam iznāca 102 nr.

«Kaujas zīmūļa» īpatnība — neliela apjoma plakāti, kur veselā attēlu kopojumā sniegta vai nu kāda doma un atziņa, vai kāds varonības parādījums ar attiecīgu izskaņu. Zem katra attēla rodams zīmīgs, nepieciešams paraksts — vai nu kāds spārnots un skaists savā asumā krievu tautas teiciens, vai vārma, ko bieži darinājuši slaveni krievu padomju dzejnieki — N. Tichonova, V. Sajanova un citu ielūsmas.

Rīgas izstādē skatām «Kaujas zīmūļa» 103 darbus.

Šie darbi skaudrās, vienkāršās un saprotamās linijās pauž un atklāj padomju karavīru varonību, attāpību, pašizliedzību, piemēram, «Lidotājs Viktors Talalichins», N. Biljeva un G. Vereiska darbs; 3 attēlu kopojumā parādīts slavenais V. Talalichina varonīdarbs — divkāju ar vācu bumbvedēju un uzvara (33. nr.). Tad vēl I. Astapova «Kara tehnika Sigo varonīdarbs» un citi.

Blakus tam ar brīnišķīgu tautas asprātību izjoko un iznicina moraliski ienīsto iebrucēju, rādīt viņu kā iekšēji pagrīmušu zagli, briesmoni laupītāju, ierāvēju, sava vēdera mīļotāju, muķi, bezgalīgu rīmu, kas savās siekalās un kaislēs klūst stulbs un naivs. Atgādināsim tikai tādu darbu kā: «Trīs sīvēniņi», N. Muratova (44. nr.), «Tanki — universālu preču krājums» — fašistisku karotāju jauninājums», I. Eca (18. nr.), «Ienīstā hitleriskā, jaunā kārtība — tautu cietums», I. Astapova, V. Kurova, I. Petrova (59. nr.).

Izstāde «Kaujas zīmulis» pilna padomju tautas kaujas un cīņas gara, pilna tās patriotisma, pašuzpurēšanās kā kara laikā, tā arī tūlīt pēc tā, atjaunojot izpostīto, kas viss parādīts ar lielu talantu, ievērojamu meistarību un redzīgu iedziļināšanos psihē un modrumā.

Izstāde «Kaujas zīmulis» audzina un sasprindzina katru skatītāju, paverot viņam jaunas atziņas, saskanojot viņa jūtas.

Vēršam komjauratnes, skolu jaunatnes, strādnieku un visu padomju cilvēku uzmanību šai izstādei, kuru nepieciešams apmeklēt. A. Č.

Pirmās ziņas par revolucionāro strādnieku, zemnieku un karavīru sacelšanos Pēterpilī pret pagaidu valdību, tās gāšanu un Padomju varas nodibināšanos pienāca tā ap 14. novembri. Viens runāja tā, cits sprieda tieši pretēji. Skaidrības nebija nekādas. Tikai vēlāks skaidrais rudens gaisis bija pilns neparasta strāvājuma, spirtuma un prieka, Salnas zāles mirdzēja kā zudrabs. Tuvie iepieciēkie ozolu meži sāka ar savām retajām lapām. Vakaros jaunatne tāpat staigāja pa galvenās ielas augsto, no koku dēļiem sastatīto trotuaru, smējās un grūstījās. Dzelzceļa slīdes uz stāvā uzbēruma gulēja tukšas. Vilcieni nenāca. Daži bija aizgājuši uz tuvējām mežglu stacijām — Ruzajevku un Timirjazevo. Stāstīja — tur ejot tikai tādi neparasti vilcieni, kur katru neuzņemot.

Pilsēta Saranska dzīvoja tālāk savu ierasto dzīvi.

Taču tas tā bija tikai no ārpusē. Naktīs pilsētā rosījās sava īpatnēja dzīve. Demobilizētie karavīri pulcējās kopā un sprieda par stāvokli. Viņiem pievienojās strādnieki. Pilsētā toreiz bija tikai divas rūpniecības izstādes: spirta fabrika un neliels cukura izstrādāšana uzņēmums.

Tirgotāji savukārt tukšoja savus veikalus, tumsā pildīja ores ar sakrātājam precēm un mantām, lai vestu tās uz tuvējām sādžām pie pazīstamajiem budžiem uz iauku paslēpt. Kupču deguns bija ass kā lapsai. Viņi juta ko briesmīgu savam makam, savai iedzīvei.

Pilsētas sievietes mētelos un lakatos rinkoja cienīgā attālumā ap pilnajiem vezumiem un lamājā rījīgos bodniekus. Preču nobēdināšana bija sāpīgi ūtama jau tūlīt nākamajās dienās. Pietrūka petrolejas, sāls, cukura, maizes. Tas ledzīvotājus sanīkvoja. Un kad ar tumsas iestāšanos preču bēdinātāji sāka atkal savu darbu, pūlis ar mītiem rokā padzina ierāvējus, sasīta vairākus ratus un izjūda zirgus.

Vecā valdīšana, kas it kā vēl pārvaldīja pilsētu, ballīgi sarāvisies, sēdēja savos krēslos un lūkās neko neredzam. Demobilizētie karavīri un strādnieki savās naktīs apspriedes nāca pie slēdziena, ka pienācis laiks rīkoties. No

Maskavas pa kaut kādiem ceļiem Saranskā bija atkūlies Ivans Cīrskovs, vecs frontinieks, karsts un saprātīgs bolševistisko ideju piekritējs. Viņš pats vairākas dienas bija cīnījies Maskavas ielās par Padomju varu pret baltajiem virsniekiem un kadetiem.

Cīrskova stāsti un runas skanēja lietišķi, apdomāti, bet sirsniņi, kas spēja iedzīvināt katru klausītāju.

Vīna doma bija noorganizēt vairākas uzticamas kaujas grupas, izstrādāt pilsētas sagrābšanas plānu, kārtības ieviešanas un uzturēšanas noteikumus un tad sākt sacelšanos.

Pēc spēku uzskaites izrādījās, ka varēja sastādīt kādas astoņas kaujas nodaļas, katrā no 10 līdz 15 vīriem.

Viss jau bija gandrīz kārtībā: ieroci sameklēti, municija sagādāta, notika vienīgi beidzamās noslēdzošās apspriedes triecienam, kad pēkšņi kādā ritā aizkalna uz dzelzceļa slīdēm atskanēja grās svilpiens, suta šņāknāsa un Saranskas tukšajās, klusajās stacijās lēni, kā baidīdamies ierīpoja lokomotive ar vienu klātu preču vagonu un divām atklātajām platformām, uz kurām kaujas gatavībā rēgojās viens lauka lielgabals un vairāki smagie ložmetēji.

Daudzi jau domāja, ka Padomju vara klāt, priecīgi smaidīja, un puiku bars klīgdams metās uz staciju, lai kā pirmāis apspevītu karavīrus.

Stacijā viņus aplēja kā ar aukstu ūdeni. Lokomotive mašīnists vicināja naganu stacijas priekšniekam gar degunu. Nabaga ierēdnis stāvēja gluži bāls un bezspēcīgi māja ar rokām.

No klātā preču vagona rausās ārā samiegotie karavīri dūsmīgām, neidīgām sejmā un neuzticīgi vērās apkārtne. Visi viņi bija apbrunojušies līdz zobiem kā kādi laupītāji vai burļcāļa farsa tēlotāji. Ietērps, kaut karavīru, taču raibu raibais — vienam kā

jās galifē zilas, otram avenu krāsā, trešam iedzeltenas, par ko varētu apskaut katrs cālis. Revolveri koka brūnganās kaburās, zobens, dažam sudrabā kalts, dārgs, palaists spīdīgās saītēs tik zemu, ka vilkās pa zemi līdzīgi sētnieka slota. Ieraudzījuši puikas, atbraukušie bargi uzbrēca: — Ko jūs te okskerējāt, sātni! Laikam bolševikus gaidījāt. Gan mēs jums vēl parādīsim! Ādu pār acīm novilksim!

Puikas vienā acumirkli pazuda no stacijas.

Vēsts, ka pilsētā ieradusies baltgvardi, zibepātrumā aplidoja pilsētu un sprāga smilšainajā pilsētas laukumā pie upītes gluži kā bumba. Turpat rēgojās cietums, baigs, neapverams, turpat galvenā pilsētas baznīca, kurā iegaudojās zvans. Sievas lasījās puicoins un sprieda: ko darīs — laupīs, slepkavos? «Ko glābt, kur glābt un kad glābt. Bet baznīcas galvenais zvans turpināja apsviekt slavenos karotājus. Citi zvani pēc brīža tam pievienojās, bet nelielajā pilsētā pavisam bija 18 baznīcu. Šķita, ka nezin kādas lielas svētku dzīres pienākušas. Dzīres jau bija, tikai — asinsdzīres.

Sacelšanās grupas steigā sanāca kopā, lai apspriestu tālāko stāvokli: nolēma pagaidām nogaidīt, bet visiem būt kaujas gatavībā ir uzbrukumam, ir visas pilsētas aizstāvēšanai pret patvarībām.

Pēcpusdienā pilsētā no Ruzajevkas rūsēs iējā vairāki mežonīgās divi vai eskadroni un apmetās bagātāko pilsoņu namos. Sākās uzdzīve — dzēršana, šaudīšana, blautīšanās, gājēju aizkaršana, uzbāšanās jaunām sievietēm.

Līdz tumsai viss, kas bija pilsētā dzērāms, bija izdzerts. Taču liksmot grībējis vēl vairāk, vēl kaislīgāk. Un tad kādam divīzīvēim ienāca prātā genialā doma, ka ir vēl taču pilsētas ziemeļu

nomalē varens spirta brūzis pilns ar pirmšķirīgu nenogāršotu degvīnu un spirtu.

Lielā komanda divīziju ar spāņiem, kannām, krūzēm, stopiem rokā, nepārtraukti šaudot, devās uz brūzi. Valdīja jau bieža sārmaina tumsa. Brūža sardze izrādīja pretēstību un nelauda brunoto bandu iekšā. Izcēlās sadursme. Isā brīdī mežonīgi iebrucēji sardzi pievāēja, kurš neaizbēga, to nošāva un metās brūža noliktavās iekšā.

Pirmajai grupai sekoja pārējo eskadronu karavīri.

Ivans Cīrskovs nolēma rīkoties. Sasauca savus astoņus komandierus kopā un sadalīja pavēli. Triecienā ieņemt eskadronu štabu, tāpat vilcienu, pie ložmetējiem novietot apkalpes un vienīgā lielgabala stobru vērst pret pilsētu — šaut pēc atsevišķa rīkojuma — kuru un kā.

Apspriedes laikā pārbijies ieskrēja dzīvokļa saimnieces zēns un kļiedza:

— Palīgā! Brūzis deg, viss pagalam deg, laudis deg. Uguns pa spirta strauņi nāk uz pilsētu. Mēs visi sadegsim!

— Muti!

Dažas kaujas nodaļas norīkoja uz brūzi, tur nodibināt stingru kārtību. Nepaklausīgos kā kontrrevolucionārus uz vietas turpat iznīcināt.

Eskadronu štabu sagrāba pēc īsas un nīknas cīņas. Virsniekus arestēja, vienu daļu apšāva Vilciens stacijā padāvās bez vienīga šāviena.

Cīrskova nodaļām brūzi bija grūts darbs. Fabrika varēja kuru katru brīdī dalējai vai visa uzliedot gaisā. Spirta degošā straume jau sniedzās pie Saranskas pirmajām mājām. To vajadzēja uz vietas apturēt, noberot ar smiltīm. Palīgu prātīgu nebija, visi streipuloja, līdzērušies mazākā vai lielākā mērā. Nācās ļaudis savākt no mājām.

Brūža pagalmā starp liesmām valstījās degošie cilvēki, kas blāva un lūda palīdzību. Lielajos spirta baseinos pelcēja noslikuši mežonīgie divīzēji. Ap toveriēm guļēja kaudzes aizmigušu cilvēku. Bet fabrika varēja kuru katru brīdī doties gaisā. Radās arī tādi, kas savā ārpūtā ar ierociem rokā stājas kārtības nesējiem pretim.

Vienīgi revolucionāro brunoto nodulu ārkārtīgi pašizliedzīgā un pienākuma pilnā rīcība glāba pilsētu no bojā ejas.

Ugunsgrēku, cik spēja, aplsēja. Ja tuvākajiem namiem sēdēja attiecīgi ļaudis ar ūdens spāņiem un mitrām segām rokās, lai notvertu katru dzirksteli, kas ielidotu jūmtā.

Uz rita pusi apcietināja arī pilsētas varasvirus un iesēdināja cietumā. Pilsētas pārvaldīšanu pārņēma savās rokās Ivans Cīrskovs ar astoņiem saviem komandieriem.

— Visa vara Saranskā tāpat kā Pēterpilī, Maskavā un citās pilsētās nodēdas strādnieku, zemnieku un karavīru Padomei. Mēs, revolucionārie sarkangvardi un strādnieki, to tūlīn nodibināsim.

Rītā agri Saransku sasniedza pirmās sarkangvardu nodaļas, kas bija sekojušas bēgošajiem baltgvardiem.

Revolucionārās karaspēka dalas ienāca pilsētā ar serkano karogu priekšgalā ar sarkaniem lozungu plakatiem: «Visu varu Padomēm!», «Mieru un maizi», «Lai dzīvo biedrs Lenins!»

Pilsētas galvenajā laukumā ap pusdienas laiku notika tautas mitnīns, kurā piedalījās gandrīz visa pilsēta. Runāja Ivans Cīrskovs, komandieri, strādnieku un pilsētnieku pārstāvji. Svinīgi plīvoja sārte karogi un skanēja revolucionārās dziesmas.

Mūsu pilsētā tagad būs kārtība, — solīja Ivans Cīrskovs, un viņa vārdus visi uzņēma ar skalām gaviēm. Ivans Cīrskovs savu vārdu turēja.

Mitīnam sekoja parāde, kurā piedalījās arī pilsētas revolucionārās kaujas nodaļas ar Cīrskovu priekšgalā.

Pēcpusdienā pilsētas parka skaidākajā vietā kopējā kapā guldīja par revolūciju kriušos sarkangardus.

Aleksandrs Čaks